
ยกโทษจำคุก

มาตรา 55 "ถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับ มีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่า ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ หรือถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่า และมีโทษปรับด้วย ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลง หรือจะยกโทษจำคุกเสีย คงให้ปรับแต่อย่างเดียวกันก็ได้"

การกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลง และการยกโทษจำคุกตามมาตรา 55 นี้ใช้กับโทษที่ศาลจะลงแก่จำเลย โดยไม่คำนึงว่า ความผิดนั้นกฎหมายจะระวางโทษไว้เท่าใด เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 295 ซึ่งกฎหมายระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 4000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าคดีนี้ศาลจะลงโทษจำคุก 3 เดือน และปรับ 500 บาท ศาลมีอำนาจกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลง หรือยกโทษจำคุกไปเสีย ตามมาตรา 55 ได้ โทษจำคุก 3 เดือน หรือน้อยกว่านี้ หมายถึง โทษจำคุกสุทธิหลังจากคิดคำนวณเพิ่มหรือลดโทษแล้ว เช่น ศาลจะลงโทษจำคุกจำเลย 6 เดือน มีเหตุลดโทษกึ่งหนึ่ง เหลือโทษจำคุก 3 เดือน คดีนี้อยู่ในเกณฑ์ที่ศาลจะนำมาตรา 55 มาใช้ได้ ซึ่งมาตรา 55 นี้ แยกพิจารณาได้ 2 ประการ คือ

1. โทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับ มีกำหนดเวลา 3 เดือน หรือน้อยกว่า และไม่มีโทษปรับ ในกรณีนี้ศาลมีอำนาจกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกได้ แต่จะยกโทษจำคุกไปเสียไม่ได้ เพราะเท่ากับไม่ได้ลงโทษผู้กระทำผิดเลย

ตัวอย่าง ศาลจะลงโทษจำคุกจำเลย 2 เดือน โดยไม่ปรับด้วย ศาลอาจกำหนดโทษจำคุกลงมาเหลือ 1 เดือนก็ได้

2. โทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับ มีกำหนดเวลา 3 เดือน หรือน้อยกว่า และมีโทษปรับด้วย ในกรณีนี้ศาลมีอำนาจดำเนินการได้ 2 วิธี คือ

2.1 กำหนดโทษจำคุกให้น้อยลง เช่น ศาลจะลงโทษจำคุก 3 เดือน และปรับ 1000 บาท ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลง เป็นให้จำคุก 15 วัน และปรับ 1000 บาท ก็ได้

2.2 ยกโทษจำคุกไปเลย เช่น ศาลจะลงโทษจำคุก 1 เดือน และปรับ 500 บาท ศาลจะยกโทษจำคุกเสีย คงเหลือโทษปรับ 500 บาท เพียงอย่างเดียวได้

ข้อสังเกต 1 มาตรา 55 นี้ ใช้บังคับกับโทษจำคุกเท่านั้น ศาลจะกำหนดโทษปรับให้น้อยลง หรือออกโทษปรับตามมาตรา 55 ไม่ได้ ถ้าศาลจะยกโทษปรับต้องเป็นไปตามมาตรา 20 คือ ถ้าศาลไม่ลงโทษปรับด้วย คงให้จำคุกอย่างเดียวได้ แต่ถ้าศาลกำหนดจะลงทั้งจำคุกและปรับแล้วศาลจะยกโทษปรับอีกไม่ได้ กรณีมาตรา 20 ใช้กับระวางโทษที่กฎหมายกำหนดแต่มาตรา 55 นี้ ใช้กับโทษที่ศาลกำหนดจะลง เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ กฎหมายระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกิน 6000 บาท ศาลจะลงโทษจำคุกอย่างเดียวได้ ตามมาตรา 20 แต่ถ้าศาลจะลงโทษจำคุก 3 เดือน และปรับ 1000 บาท ศาลยกโทษจำคุกตามมาตรา 55 แล้ว จะยกโทษปรับตามมาตรา 20 ไม่ได้ จำเลยยังต้องรับโทษปรับ 1000 บาท

2. การกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลง หรือการยกโทษจำคุกนี้ กฎหมายไม่คำนึงว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือไม่ และไม่จำเป็นที่ศาลจะต้องอ้างเหตุในการใช้มาตรา 55 เพราะจุดประสงค์ที่กฎหมายให้อำนาจศาล ใช้ดุลพินิจตามมาตรา 55 นี้เนื่องจากการกระทำผิดที่มีโทษจำคุกเพียงระยะสั้น การเอาตัวไปรับโทษ อาจไม่เป็นผลในการแก้ไข

ดัชนีผู้กระทำผิด และยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้รับการถ่ายทอดสิ่งที่ไม่ดี จากผู้ต้องโทษคนอื่น ๆ โดยทั่วไปแล้ว ศาลมักจะใช้กับการกระทำผิดเล็ก ๆ น้อย หรือการกระทำผิดโดยประมาท

3. ในกรณีที่ผู้กระทำผิดอยู่ในระหว่างรอการลงโทษ และได้ทำผิดอีกในคดีหลัง ศาลจะลงโทษจำคุกและปรับ ศาลย่อมใช้ดุลพินิจลงโทษจำคุกตามมาตรา 55 ได้ เมื่อศาลยกโทษจำคุกแล้วก็ไม่ต้องเอาโทษที่รอไว้มาบวก (ฎีกาที่ 484/2482, ที่ 781/2482 และ 376/2483)

4. กรณีผู้กระทำผิด ถูกเพิ่มโทษตามกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติการพนัน หรือพระราชบัญญัติฝิ่น ซึ่งกฎหมายบังคับให้ศาลต้องลงโทษจำคุกและปรับนั้น ศาลยกโทษจำคุกตามมาตรา 55 คงโทษปรับอย่างเดียวได้ (ฎีกาที่ 635/2491)